

מתוכם] והרי לטומאה מתוכם אין טהרה במקוה, וא"כ הוא הדין לטומאה מגבם] [חז"א כלים ג, ט].

ו'שוינהו ככלי מתכות', גם לקולא, שאינם מקבלים טומאה מאוירם (מהרש"א, בדת התוס'). ויש שכתב, שלא דימו אותם לכלי מתכות לקולא [ולפי זה גם אין להם טהרה במקוה, ושלא כדעת הרעק"א לעיל], ומכל מקום לא גזרו טומאה באוירם, כי א"כ נמצא שכלי זכוכית שטומאתם רק מדרבנן, נטמאים גם מתוכם ומגבם וגם מאוירם, וחמורים בזה מכל שאר כלים שטומאתם מדאורייתא, ולפיכך מיעטו מהם טומאת אויר שהיא חידוש (צל"ח, ע"פ הראב"ד כלים א, ה). וראה לקמן (ע"ב) אם לרב אשי נטמאים מאוירם ואם יש להם טהרה במקוה.

יְחָזְרוּ לְטוּמְאָתָן יְשָׁנָה, שאם נשברו ותיקנם, יחזרו לטומאתם להצריכם טבילה (רש"י), ואף שהתבאר בגמ' לעיל (טו, ב) שאין טבילה מועילה בכלי זכוכית, בטומאה ישנה תועיל להם טבילה, לפי שטומאה זו היא רק מחמת דמיונם לכלי מתכות (הת"ס ושפ"א).

כְּלֵי מַתְכוֹת פְּשׁוּטֵיהֶן וּמְקַבְּלֵיהֶן טְמָאִין, שרק כלי עץ וכלי עור הוקשו לשק להצריכם בית קיבול כמבואר לקמן, ולא כלי מתכות (ר"ש כלים יא, א), או משום שבענין טהרת כלי מתכות נאמר (במדבר לא, נג) 'כל דבר אשר יבוא באש', וכל דבר' בא לרבות שבין פשוטים ובין מקבלים נטמאים (פיה"מ שם).

נִשְׁבְּרוּ טְהוֹרֵי, כי אינו כלי (רש"י), ובלבד שאין השברים ראויים לעשות מעין מלאכתם הראשונה (תוספתא כלים ב"מ ד, א, רמב"ם כלים יא, ב), כגון דלי שניקב ואינו ראוי עוד למלאות בו מים (שם ושם, ומשנה כלים יד, א, ושיעור הנקב, ראה ברש"י להלן טז, ב ובביאורו שם). ואף אם ראויים עדיין למלאכה אחרת שלא מעין מלאכתם הראשונה, מכל מקום נטהרים, כיון שכלי מתכות שנשברו אין דרך לשנותם למלאכה אחרת, משום שקל לתקנם, וגם מפני שתשימשם חשוב (חז"א כלים יח, א). וטהרת כלי מתכות [ושאר כלים] בשבירה, נלמדת מטהרת כלי חרס שנאמר בו 'ואותו תשבורו', ששבירתו מטהרתו בכך שבטל ממנו שם כלי, ולמידים מכך לכל הכלים שגם בהם שייך טעם זה. ועוד, שק"ו הוא, ומה כלי חרס שאין לו טהרה במקוה, נטהר בשבירה, כל הכלים שיש להם טהרה במקוה לא כל שכן (תשובת הר"ד קיא).

פְּשׁוּטֵיהֶן טְהוֹרִין, אפילו מדרבנן (רשב"ם ותוס' ב"ב סו, א).

מִכָּאֵן וְלִהְבֵּא אֵין לְמַפְרַע לֵא, כי לא גזרו טומאה ישנה אלא בכלי מתכות שקל לתקנם, ומצוי שישברם כדי לטהרם ולחזור ולתקנם [ראה בגמ' לקמן הטעם שחוזרים מחמת זה לטומאתם]. אבל שאר כלים, קשה לתקנם לאחר שבירתם, ולא שיכח שישברם כדי לטהרם (ר"ש כלים ב, א). ואף שכלי זכוכית דומים בכך לשאר כלים ולא שייך בהם טעם הגזירה שייחזרו לטומאתם הישנה, מכל מקום תמהה הגמ' שכיון שדומים לכלי מתכות, היה לנו לגזור בהם טומאה ישנה, כדי שלא יטעו לומר שגם כלי מתכות אינם חוזרים לטומאתם הישנה (צל"ח).

בְּטוּמְאָה דְרַבְּנָן לֵא אִחִיתוּ לָהּ רַבְּנָן טוּמְאָה, דוקא בטומאה ישנה שאין לה עיקר מן התורה בשום מקום, בזה לא גזרו בכלי זכוכית, אבל בטומאת אחורי הכלי, אף לדעת הסוברים [בתוס'] שהיא מדרבנן, גזרו גם בכלי זכוכית (צל"ח).

כְּלֵי חָרָס וְכֵלֵי נֶתֶר טוּמְאָתָן שְׁוָה, שהיה עולה על הדעת לומר שכלי נתר הם ככלי אדמה שאינם מקבלים טומאה [כמבואר בגמ' להלן (ע"ב ונח, א)], משום שאינם עוברים צירוף [יבוש וחיוזוק הכלי] גמור בכבשן ככלי חרס, והשמיענו התנא שמכל מקום הם ככלי חרס, כיון שגם הם עוברים מעט קליה באש, מה שאין כן כלי אדמה אינם עוברים שום צירוף באש (פיה"מ כלים ב, א), אלא מיבשים אותם בחמה (תוס' מנחות טט, ט). ויש שביאר, שהשמיענו התנא שכלי נתר שווים לכלי חרס בכך ששניהם נעשים על ידי גיבול במים וצירוף בכבשן, בשונה מכלי אדמה הבאים מאדמה שהיא כאבן רכה, ואינם נעשים ע"י גיבול וצירוף אלא ע"י חקיקה ככלי אבן (ע"פ רש"י בע"ב וביומא ב, א). ולדעה זו, החידוש בכלי נתר הוא שאף שנעשים מאדמה לבנה שהיא כמין אבן שחוקה, מכל מקום דינם ככלי חרס, כיון שנעשים על ידי גיבול וצירוף (סדרי טהרות כלים עד, ב).

מִיטְמָאִין וּמִטְמָאִין מְאִירֵיהֶן, ואפילו אם אין להם תחתית, כלומר שיש להם רק 'תוך' בלא בית קיבול, כגון חבית המפולשת מעבר לעבר, שכיון שבפסוק נאמר (ויקרא יא, לג) 'וכל כלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו', בא ללמדנו שדי בכך שיש לכלי 'תוך' אף אם אין לו בית קיבול (ע"פ תוס' ישנים ורע"ב שם), ויש שביאר בזה, שגם כשאין לו בית קיבול, הדרך היא להשיכו על צדו ולהניח דברים בתוכו (תיר"ט שם בשם הר"ש). ויש שכתב, שכלי חרס אינם מקבלים טומאה אלא אם יש להם בית קיבול (תפארת ישראל שם בועז אות א. ובהגה"ה שם מבן המחבר כתב, שלפי התיר"ט אין כאן מחלוקת).

וּמִיטְמָאִין מְאִירֵיהֶן כשנכנסה טומאה אל תוך אחוריהם, דהיינו למקום החקוק בתחתיתם מבחוץ (רש"י), שכיון שלפעמים הופכים את הכלי ומשתמשים במקום החקוק כבית קיבול, נחשב כ'תוך' הכלי (ר"ש כלים ב, א, מאירי כאן). ונטמאין מאחוריהן רק כשנגעה הטומאה באחורי הכלי, ולא די בכך שנכנסה לאויר אחורי הכלי (ר"ש שם, כפי שביאר דבריו המשנה למלך כלים א, יג, רע"ב שם, ומהרש"א בביאור התוס' בדת רש"י). ויש שכתבו, שנטמאין מאחוריהן גם כשנכנסה הטומאה לאויר אחורי הכלי בלי שנגעה באחורי הכלי (משנה למלך שם, וחז"א כלים ג, יג בדת רש"י ותוס').

וּשְׁבִירָתָן מְטַהֵרָתָן, לעולם, ואף אם חזר ועשה מהשברים כלים, אינם מקבלים עוד טומאה, בשונה מכלי עץ וכלי עצם שמבואר לקמן שאם חזר ועשה מהם כלים, מקבלים טומאה מכאן ולהבא (הגר"א באלוהו רבה כלים ב, א), שכלי חרס שהתבטלה ממנו טומאה שעלה אחת, שוב אינו מקבל טומאה לעולם (תפארת ישראל שם יכין יד, כדת חכמים בתוספתא שם ב"ק ז, י, שהביא התוס').

וגדר הטהרה שעל ידי השבירה, יש שכתב שהוא משום שהשברים אינם ראויים לקבל טומאה (קובץ שיעורים פסחים קנה, בדתת תוס' חולין עג, א, וראה עוד להלן לענין כלי מתכות שנשברו). ויש שכתב, שאף אם השברים ראויים לקבל טומאה, גזירת הכתוב היא שנטהר בכך (שם, בשיטת רש"י חולין קג, א).

שְׁוִינְהוּ כְּכֵלֵי מַתְכוֹת, ולפי טעם זה שטומאתם מגבם היא מחמת דמיונם לכלי מתכות, יש להם טהרה במקוה כשנטמאו מגבם (ה' רעק"א לעיל טו, ב). ויש שכתב, שגם לפי טעם זה שנטמאים מגבם מדין כלי מתכות, אין להם טהרה במקוה [לפי שלא חילקו חכמים בטהרת כלי זכוכית במקוה, בין אם נטמאו מגבם ובין אם נטמאו מתוכם], ועוד, שהרי כשנטמאים מגבם, נטמאים ע"י זה גם